

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 40499**Nom:** Complementos per a la formació disciplinària en l'especialitat de dibuix**Cicle:** Màster Universitari Oficial**Crèdits ECTS:** 6**Curs acadèmic:** 2025-26**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
2024 - M.U. Prof.Educa.Secu	Facultat de Formació del Professorat	1	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
2024 - M.U. Prof.Educa.Secu	Complementos per a la formació disciplinària especialitat de dibuix	OPTATIVA

COORDINACIÓ

RAMON CAMPS RICARD

RESUM

L'assignatura Complementos per a la Formació Disciplinària de l'Especialitat de Dibuix, però que en una terminologia més contemporània, es coneix simplement com a educació artística. La matèria s'integra al currículum acadèmic del Màster Universitari en Professor/a d'Educació Secundària i forma part del mòdul d'especialitat, juntament amb les matèries Aprenentatge i Ensenyament del Dibuix i Innovació Docent i Iniciació a la Recerca Educativa.

El conjunt de les matèries de l'especialitat d'educació artística, constitueix un referent formatiu d'especial rellevància per al perfil professional del professorat en formació. Aporten als estudiants una formació específica per intervenir en el procés educatiu de les etapes d'Educació Secundària i de Batxillerat i proporcionen coneixements per a un ensenyament integrador. En aquesta matèria s'aborden i es concreten els temes d'estudi propis d'assignatures vinculades de l'educació artística, quant a conceptes, història, metodologia, fonts de coneixement, mètodes didàctics i teories educatives sobre ensenyament-aprenentatge.

També s'aborden els enfocaments que diversos autors de referència al camp han desenvolupat recentment. Així mateix, s'estudien el perfil del professor i els diferents models docents, les estratègies i les activitats, els materials didàctics i els sistemes d'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge. Juntament amb la resta del pla d'estudis, aquesta matèria del mòdul específic pretén proporcionar al futur docent la formació necessària perquè siga capaç d'analitzar i interpretar amb criteri propi la realitat

educativa en la qual exercirà la seua tasca. Això implica ser conscient de la seua projecció social com a especialista d'una disciplina i també com a educador en un entorn complex i canviant, cosa que suposa fer front a reptes i problemes de manera eficaç i creativa.

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

Acomplir els requisits establerts per al Màster de Professor/a d'Educació Secundària quant a l'accés a l'especialitat de Dibuix.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE

-

Adquirir els coneixements i les estratègies per poder programar les àrees, les matèries i els mòduls que tinguen encomanats.

Adquirir estratègies per estimular l'esforç de l'estudiant i promoure'n la capacitat per aprendre per si mateix i amb altres, i desenvolupar habilitats de pensament i de decisió que faciliten l'autonomia, la confiança i iniciativa personals.

Buscar, obtenir, processar i comunicar informació (oral, impresa, audiovisual, digital o multimèdia), transformar-la en coneixement i aplicar-la en els processos d'ensenyament i aprenentatge en les matèries pròpies de l'especialització cursada.

Comunicar-se de manera efectiva tant de manera verbal com no verbal.

Conèixer els continguts curriculars de les matèries relatives a l'especialització docent corresponent, així com el cos de coneixements didàctics sobre els processos d'ensenyament i aprenentatge respectius. Per a la formació professional s'inclourà el coneixement de les respectives professions.

Conèixer els procediments de tutoria de l'alumnat, direcció i orientació del seu aprenentatge i suport en el seu procés educatiu.

Conèixer i analitzar les característiques històriques de la professió docent, la seua situació actual, perspectives i interrelació amb la realitat social de cada època.

Conèixer les estratègies i els programes generals d'orientació educativa, acadèmica i professional de l'alumnat.

Dissenyar i desenvolupar espais d'aprenentatge posant una atenció especial en l'equitat, l'educació emocional i en valors, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones, la formació ciutadana i el respecte dels drets humans que faciliten la vida en societat, la presa de decisions i la construcció d'un futur sostenible

Dissenyar i realitzar activitats formals i no formals que contribuïsquen a fer del centre un lloc de

participació i cultura en l'entorn on estiga situat; desenvolupar les funcions de tutoria i d'orientació de l'alumnat de l'etapa o àrea corresponent, de manera col·laborativa i coordinada; participar en l'avaluació, la investigació i la innovació dels processos d'ensenyament i aprenentatge.

Fer un ús eficaç i integrat de les tecnologies de la informació i de la comunicació.

Generar propostes innovadores i competitives en l'activitat professional i en la recerca educativa.

Informar i assessorar les famílies sobre el procés d'ensenyament i aprenentatge i sobre l'orientació personal, acadèmica i professional dels fills.

Planificar, desenvolupar i avaluar el procés d'ensenyament i aprenentatge potenciant processos educatius que facilitin l'adquisició de les competències pròpies dels respectius ensenyaments, atenent al nivell i formació prèvia dels / de les estudiants així com l'orientació dels mateixos, tant individualment com en col·laboració amb altres docents i professionals del centre.

Que els estudiants posseïsquen les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'una forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.

Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.

Que els estudiants siguen capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

Treballar en equip i amb equips, i desenvolupar actituds de participació i de col·laboració com a membre actiu de la comunitat educativa.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Bloc 1. Història i fonaments de l'educació artística com a disciplina autònoma

- Fonaments epistemològics
- Evolució històrica
- Corrents i debats actuals
- Models didàctics a l'educació artística
- Estratègies i mètodes de l'educació artística
- Rellevància del currículum de l'educació artística

- Rellevància dels continguts de l'educació artística en l'ensenyament secundari i en l'àmbit educatiu.

2. Bloc 2. Implicacions formatives i culturals de l'educació artística.

- Rellevància dels continguts de l'educació artística en l'ensenyament secundari i en l'àmbit educatiu.- La transversalitat de l'educació artística.
- El valor social i cultural de l'educació artística.
- La pràctica i l'ètica docent en l'educació artística.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	48,00
Total hores	48,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	102,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	102,00

METODOLOGIA DOCENT

S'utilitzaran diversos mètodes en funció de les competències, dels objectius d'aprenentatge i dels continguts. Per exemple, metodologia expositiva significativa, treball cooperatiu, discussió i intercanvi d'opinions en grup, projecció d'imatges, activitats pràctiques tant individuals com en grup, etc.

Es proposarà una metodologia participativa i dinàmica amb la finalitat de promoure la implicació i la intervenció dels estudiants en les classes. Les explicacions del professorat serviran per a aprofundir en els pressupostos teòrics. Es farà servir el debat quan siga oportú, així com el desenvolupament de treballs pràctics, d'exposicions i de projectes de diversa índole relacionats amb la professió docent i amb les temàtiques de la matèria.

ACTIVITATS PRESENCIALS

Classes presencials teòric-pràctiques per a treballar i debatre els continguts. Es realitzaran activitats utilitzant diferents recursos docents: classes magistrals, seminaris, tallers, exposicions, aprenentatge basat en problemes, aprenentatge cooperatiu, anàlisi de bones pràctiques, etc. El **treball en grup** implicarà una dinàmica interactiva i tindrà com finalitat promoure l'aprenentatge cooperatiu i reforçar l'individual. L'exposició dels resultats podrà ser individual o col·lectiva i es portarà a terme davant el grup complet en

l'aula.

Es podran organitzar **activitats complementàries** amb finalitat formativa relacionades amb la matèria. Per exemple, conferències, jornades, tallers, visites a museus, etc. Finalment, les **tutories** individuals i grupals serviran com a eina per a orientar i coordinar els estudiants en tasques tant d'individuals com de cooperatives, així com per a avaluar tant els progressos individuals com les activitats i la metodologia docent. Suposaran un període formatiu complementari realitzat pel professor amb els estudiants per a revisar i debatre temes i materials de les classes.

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Estudi i treball autònom

- Estudi i preparació dels continguts del programa.
- Elaboració de tasques i treballs individuals i de grup.
- Estudi i preparació de proves orals i/o escrites.
- Preparació de les classes teòric-pràctiques per a l'avaluació de l'adquisició dels aprenentatges individuals.
- Recerca d'informació, anàlisi i assimilació dels continguts explicats a classe.

AVALUACIÓ

L'avaluació és la comprovació, per part del professorat, que els estudiants han adquirit els coneixements i les competències pròpies de la matèria. S'avaluaran els comportaments davant els fets docents així com les diferents activitats desenvolupades d'acord amb els continguts estudiats. Els procediments d'avaluació tindran en comptes els treballs realitzats tant individualment com en grup, així com l'interès per l'aprenentatge.

El sistema a emprar serà l'**avaluació contínua**, la qual inclou la inicial, la formativa i la sumativa. L'avaluació inicial és la que es realitza al principi del curs per saber els coneixements previs dels estudiants respecte la matèria. L'avaluació formativa és la que té lloc al llarg del curs. Finalment, l'avaluació sumativa inclou totes les esmentades abans i constitueix un balanç o conclusió. Per a la valoració dels diferents aspectes es podran tenir en comptes les següents activitats i treballs.

- Proves orals i escrites dels continguts teòrics i pràctics, autoavaluacions i presentació de treballs individuals i en grup.
- Presentació de treballs pràctics i teòrics proposats pel professor dins el termini establert. Quant als treballs presentats fora de termini, el professor els admetrà per pròpia voluntat, però no per obligació. En tal cas, la qualificació serà d'aprobat (5) malgrat el treball haguera merescut una qualificació superior en cas d'haver sigut presentat dins el termini.
- Exposicions orals a classe.
- Reflexions escrites al voltant de conceptes teòrics exposats a classe o en debats.
- Implicació activa en l'aprenentatge propi i col·laboració en el procés d'aprenentatge dels companys.

- Actitud participativa a classe i puntualitat.
- Altres mostres i evidències de progressió efectiva de l'aprenentatge.
- Altres activitats complementàries (dins i fora de l'aula).

Per a l'**avaluació contínua** caldrà assistir a classe també de forma contínua i com a mínim al 80% de les sessions. Els estudiants que no acomplisquen amb l'assistència presencial que es requereix per a l'avaluació contínua podran presentar-se a una prova final de la matèria per a realitzar un exàmen teòric-pràctic dels temes en la data establerta pel calendari lectiu. D'altra banda, la qualificació final de l'avaluació contínua inclou tant l'assistència com les avaluacions en la proporció següent.

- Assistència: 20 %.
- Treballs: 80 % (60 % individuals i 40 % en grup).

Per aprovar la matèria cal participar en les activitats dissenyades a classe (treball cooperatiu, seguiment de l'aprenentatge diari, avaluació del treball individual i grupal dels seus companys i realització de proves orals i escrites).

Requeriments mínims per a accedir a l'**avaluació contínua**

- Participació en un 80% dels sessions presencials i realització dels treballs o proves plantejats en elles (preparats i desenvolupats a l'aula) en cadascun dels mòduls de l'assignatura.
- Obtenció d'una puntuació igual o superior a 4 en cadascun dels mòduls per a optar a la mitjana.

Cada mòdul s'avaluarà per separat i amb una ponderació relativa al nombre d'hores de docència de cadascun.

L'avaluació es durà a terme en cada mòdul mitjançant les estratègies que el professorat determine (mitjançant la valoració de les pràctiques d'aula, de treballs individuals o cooperatius o amb la realització d'exàmens o proves individuals).

Aquell alumnat que no haja assistit al 80% de les sessions perdrà el dret a ser avaluat dels treballs realitzats en classe així com dels realitzats en grup, considerant tots dos tipus d'activitats com no recuperables. D'aquesta manera, en la segona convocatòria, sense avaluació de l'assistència, l'alumnat podrà optar a una nota final mai superior a un 6.

En la segona convocatòria s'efectuarà una prova d'avaluació final per a cada mòdul suspès que incorporarà els coneixements fonamentals de la matèria. La prova integrarà qüestions corresponents als continguts que s'hagen desenvolupat en cada mòdul.

El plagi o l'ús indegut d'eines d'intel·ligència artificial podrà ser sancionat d'acord amb l'article 15 del Reglament d'avaluació i qualificació de la Universitat de València.

BIBLIOGRAFIA

- Efland, A. (2002). Una historia de la educación del arte: tendencias intelectuales y sociales en la enseñanza de las artes visuales. Paidós.
- Eisner, E. W. (2004). El arte y la creación de la mente. Paidós.
- Dewey, J. (2008). El arte como experiencia. Paidós.
- Arnheim, R. (1993). Consideraciones sobre la educación artística. Paidós.
- Agirre, I. (2005). Teorías y prácticas en educación artística. Ideas para una revisión pragmatista de la experiencia estética. Octaedro.
- Efland, A. D. (2004). Arte y cognición. La integración de las artes visuales en el currículum. Octaedro.
- Eisner, E. W. (1995). Educar la visión artística. Paidós.
- Freedman, K. (2006). Enseñar la cultura visual. Currículum, estética y la vida social del arte. Octaedro.
- Gardner, H. (1994). Educación artística y desarrollo humano (1a. ed.). Paidós.
- Hernández, F. (2007). Espigador@s de la cultura visual. Otra narrativa para la educación de las artes visuales. Octaedro.
- Ramon, R. (2024). El acto fotográfico como experiencia de creación de conocimiento. El acto frente al extracto. *Communiars. Revista de Imagen, Artes y Educación Crítica y Social*, 11), 10-26. <https://doi.org/10.12795/communiars.2024.i11.01>
- López Fernández Cao, M. (2015). Para qué el arte. Reflexiones en torno al arte y su educación en tiempos de crisis. *Fundamentos*.
- Barbosa, A. M., & Pereira da Cunha, F. (Eds.). (2012). *Abordagem Triangular no Ensino das Artes e Culturas Visuais*. Cortez.
- Escaño, C. (2022). Pedagogías de la mirada. Reflexiones desde la postdigitalidad. *Dykinson*.
- Mesías-Lema, J. M. (2019). Educación artística sensible. Cartografía contemporánea para arteducadores. Graó.

- Huerta, R., Alonso Sanz, A., & Ramon, R. (2019). De pel·lícula. Cine para educar en diversidad. Tirant Lo Blanch.
- Huerta, R., Alonso-Sanz, A., & Ramon, R. (Eds.). (2018). Investigar y educar en diseño. Tirant Lo Blanch.
- Ramon, R., & Alonso-Sanz, A. (2022). La c/a/r/tografía en el aula como instrumento de desarrollo creativo, visual y de pensamiento complejo a través de las artes. *Revista Kepes*, 19(25), 531563. <https://doi.org/10.17151/kepes.2022.19.25.18>
- Ramon, R., & Alonso-Sanz, A. (2022). La deriva paralela como método en la investigación basada en las artes. *Arte, Individuo y Sociedad*, 34(3), 935954. <https://doi.org/10.5209/aris.76203>
- Alonso-Sanz, A. (2023). Miradas diversas para la escuela que deseamos: coeducación inclusiva con artes. Octaedro.
- Cruickshank, I., & Mason, R. (2003). Using Photography in Art Education Research: A Reflexive Inquiry. *International Journal of Art & Design Education*, 22(1), 522. <https://doi.org/doi:10.1111/1468-5949.00335>
- Gardner, H. (1997). Arte, mente y cerebro. Paidós.
- Goodman, N. (1990). Maneras de hacer mundos. Visor.